

A portrait of Gemma Carbó, a woman with shoulder-length brown hair and bangs, wearing a black top. She is smiling slightly and looking towards the camera. The background is a blurred orange-colored building with arched windows.

GEMMA CARBÓ

ENTREVISTA A UNA GESTORA CULTURAL

Objectiu de l'entrevista

El nostre transcurs pel màster de Gestió Cultural ens ha apropiat sense així voler-ho a l'àmbit de la cooperació cultural.

Ens concebem a nosaltres mateixes persones molt interessades en un infinit ventall de temàtiques, i hem divagat sovint entre això i allò altre, sense mai focalitzar-nos verdaderament en un objectiu concret.

La sorpresa fou quan, paral·lelament vàrem descobrir un interès profund i comú en la cooperació internacional per al desenvolupament cultural, fent que investiguessim més sobre la realitat a Catalunya, així com dels professionals que hi estan involucrats.

És així com vam trobar a la Gemma Carbó, la gestora cultural que ens ha aportat els primers rajos de llum sobre aquesta temàtica.

A través de l'entrevista que va tenir lloc el mes d'abril de l'any 2021 de forma virtual, pretenem conèixer més a fons la veritable feina d'una gestora cultural, experiències del seu recorregut professional, bones i males praxis, objectius i realitats entorn la cooperació i projectes on ha estat o hi està actualment involucrada.

La Gemma Carbó

La Gemma Carbó és una historiadora i gestora cultural especialitzada en investigació de les relacions culturals, l'educació i les polítiques culturals.

Va estudiar la carrera d'Història, el màster de Gestió Cultural i un doctorat de Polítiques Culturals i Educació.

Els seus inicis professionals es remonten en el Museu d'Arqueologia de Catalunya, on va ser responsable de difusió i educació del museu, i en el Museu del Cinema com a responsable d'educació i de comunicació.

Actualment està involucrada en molts diversos projectes. Primer de tot és directora del Museu Vida Rural de l'Espluga de Francolí, és presidenta de la Fundació INTERARTS i de ConArte Internacional.

Durant molt de temps va participar com a directora i coordinadora de projectes de la Càtedra UNESCO de Polítiques Culturals i Cooperació a la Universitat de Girona.

QUÈ ET VA PORTAR A ESTUDIAR GESTIÓ CULTURAL?

Vaig estudiar Història durant la dècada dels vuitanta, un moment en què des dels ajuntaments i les administracions locals es començava a mobilitzar molt la recuperació del patrimoni, dels museus i de la cultura en general com a eina de democratització i de recuperació de la normalitat. De fet, just quan vaig començar la carrera hi havia una iniciativa de la Diputació de Girona per acompanyar a estudiants a fer visites a Empúries, Ullastret i Sant Pere de Roda, i vaig decidir apuntar-m'hi. Gràcies a això, des del primer any d'universitat vaig començar a treballar amb nens en àmbits patrimonials i em vaig adonar que aquesta feina era molt més difícil del que semblava i que la carrera només m'aportaria els coneixements més bàsics, pel que jo després m'hauria d'especialitzar. Tot això em va portar a estudiar el màster en Gestió Cultural, a través del qual em vaig anar especialitzant en l'àmbit de l'educació, tot i que no de forma exhaustiva perquè l'oferta formativa no ho permetia. Per aquest motiu, em vaig acabar especialitzant pel meu compte en el sector educatiu a través del meu recorregut professional com a gestora cultural.

Quina és la teva relació amb la cultura o l'art?

Principalment el món del patrimoni. Jo sóc historiadora de base, a mi m'agrada molt entendre el per què de les coses, d'on venim, quin és el recorregut que hi ha hagut fins al present... A mi, personalment, tot això m'ha ajudat a entendre molt millor les coses que ens passen i a pensar en clau de futur.

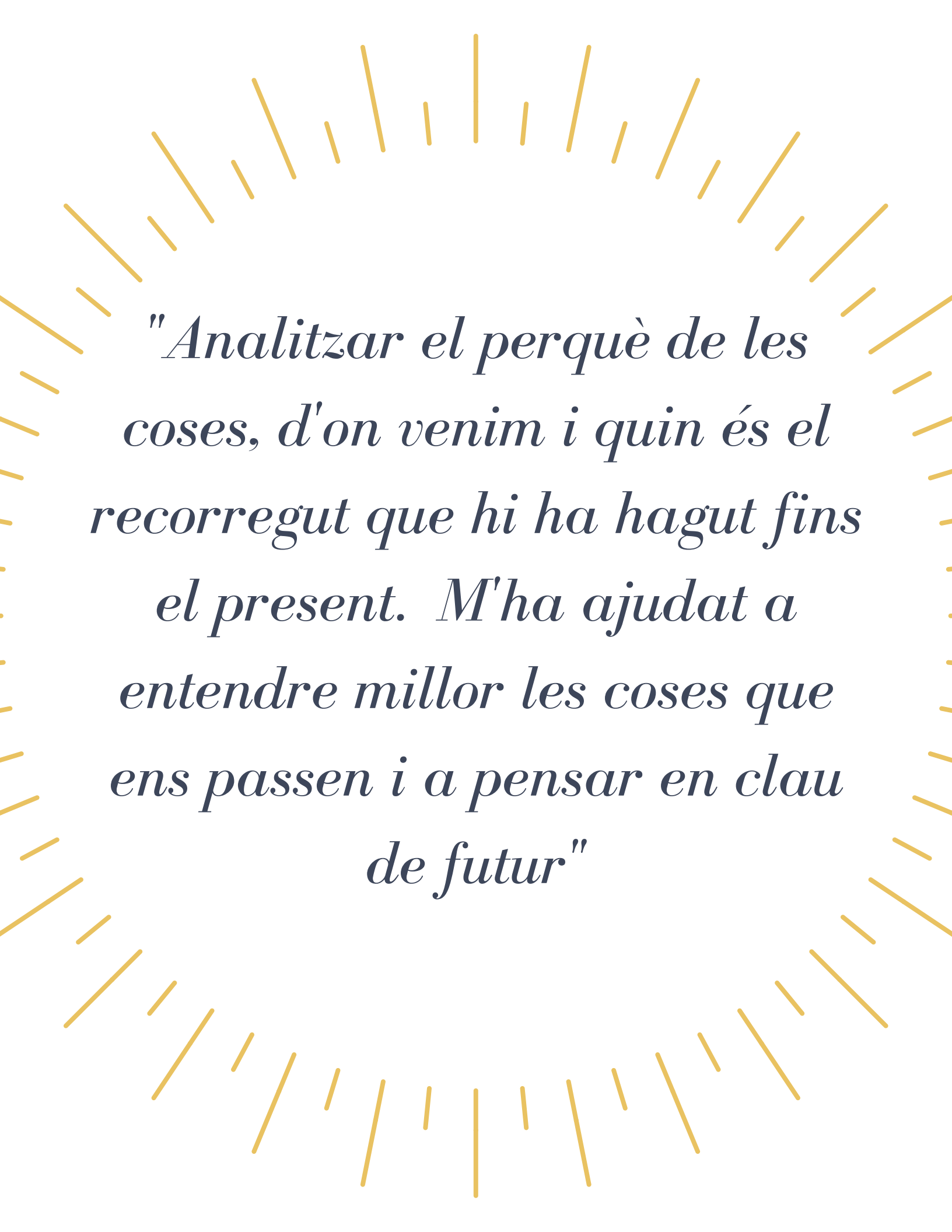
Tanmateix, em semblava que aquesta memòria, aquest patrimoni i aquesta història eren una eina fantàstica de motivació, de relacionar-te amb els altres, de plantejar-te coses diferents i que, a més, tenia un potencial que a mi, personalment, em sembla infinit. Llavors quan vaig començar a fer Gestió Cultural em vaig adonar que, com jo, hi havia molta gent que pensava el mateix.

Sempre he treballat amb la cultura des d'una mirada molt transversal, quan feia Història ja em vaig especialitzar molt amb història de les mentalitats, història cultural, la festa, la manera de relacionar-nos, la història de l'art, la filosofia... En resum, sempre des d'una mirada més holística.

Recorregut professional en el sector?

Quan vaig acabar la carrera vaig tenir la sort d'entrar a una escola taller, que en comptes de treballar temes d'artesanía o de restauració, es centrava en l'àmbit del disseny de projectes, i és en aquest punt on vaig decidir apuntar-me al màster. Mentres el feia, al col·lectiu de l'escola taller ens van proposar crear un equip de difusió i gestió del patrimoni a Empúries i vaig anar cap allà, això era l'any 91-92. Vaig estar a Empúries en el moment de l'arribada de la flama olímpica, en el moment de canvi radical del jaciment, de tot un projecte de renovació on l'educació era molt important. Vaig treballar-hi fins l'any 96, a continuació vaig anar a treballar al Museu del Cinema i d'aquí vaig passar a ser consultora a nivell privat per la Fundació Barcelona Media on vaig començar a entrar en l'àmbit dels projectes de cooperació. Després ja vaig entrar a la Càtedra Unesco de la UDG i d'aquí vaig passar al Museu de la Vida Rural.

*"Analitzar el perquè de les
coses, d'on venim i quin és el
recorregut que hi ha hagut fins
el present. M'ha ajudat a
entendre millor les coses que
ens passen i a pensar en clau
de futur"*

Moments clau de la teva carrera?

N'hi ha hagut varis. El primer va ser l'experiència que vaig viure quan estudiava Història: trobar-me amb un grup de nens i nenes a Sant Pere de Rodes, un dia de tramuntana, glaçada i haver-los-hi d'explicar l'edat mitjana a partir del patrimoni que tenia allà davant, tenint de base i preparació només una memòria d'excavacions arqueològiques... El trauma existencial que em va suposar això va ser un moment definitiu i em va marcar molt.

Després també quan vaig entrar a treballar a l'escola taller del Tecla Sala. Allà vaig estar fent un projecte al Lluçanès sobre el tema dels bandolers, de Perot Rocaguinarda i de com tota aquesta història i relats podien generar unes propostes culturals interessants i això em va obrir molt la perspectiva de la cultura com a eina de creació de relats, d'identitat i de cohesió social.

El que també em va marcar molt va ser l'experiència a Empúries, tot el tema arqueològic i la idea d'una gestió molt integral del patrimoni en un jaciment arqueològic.

Un altre moment molt important va ser quan vaig entrar a la Càtedra Unesco i vaig començar a treballar amb els projectes culturals amb mirada de cooperació al desenvolupament. Durant aquell temps vaig començar a viatjar a Mèxic, Brasil, Uruguai, Colòmbia i a treballar tot el que eren polítiques culturals com a element d'intercanvi, de formació conjunta i de generació d'uns lligams molt forts amb realitats culturals molt diferents.

Ara més darrerament l'última etapa en la meva evolució ha estat la vinculació molt clara del patrimoni rural amb la idea de sostenibilitat.

Obstacles amb els que t'has trobat en la teva trajectòria? El gènere n'ha estat un com a gestora cultural?

Quan vaig començar en aquest sector un dels grans obstacles que em vaig trobar va ser el fet que la professió de Gestió Cultural no estava reconeguda. La meva generació és la que ha batallat molt per tenir un epígraf en l'índex d'activitats econòmiques, per tenir un Llibre Blanc de la Gestió Cultural que ha fet que avui en dia les administracions públiques treguin places específiques per aquesta professió. Tot això a la meua època no existia, llavors era molt difícil explicar què volia dir fer gestió cultural i era molt complicat que t'entenguessin, sobretot en l'àmbit del patrimoni i dels museus perquè o eres conservadora, o restauradora, conserge o no sabien on situar-te. Aquest va ser un obstacle molt important per a mi.

A nivell de gènere, evidentment, no cal explicar detalls, però és obvi. Sempre hi ha un sostre claríssim, actualment a la meua generació hi ha un 98% de directors en els espais culturals, i un 2% de directores. És clar que era possible anar avançant, sobretot en els àmbits de la gestió cultural més lligats als temes educatius, aquí hi havia molt camp per córrer, molt femení, però si t'ho plantejaves des d'un nivell més estratègic, de gestió i disseny de projectes, d'intervenció més en clau directiva, era bastant més complicat.

Quina és la feina del gestor cultural?

A grans trets, fa referència sobretot a saber connectar moltes coses a l'hora, a fer una mica de malabars. Gestionar vol dir resoldre problemes o situacions continuament. Jo crec que la gran definició de la Gestió Cultural podria ser aquesta: algú que posa en contacte moltes coses i intenta resoldre moltes situacions amb poc temps i pocs recursos.

Què caracteritza un bon gestor? Trets característics per ser gestor cultural?

Hi ha una sèrie de competències que són molt importants, no sé si els gestors i gestores les tenim totes, però les hauríem de tenir. La primera és saber escoltar molt, mirar, tenir molt d'interès, ser molt xafarder, agradar-te molt el que passa al teu voltant, la gent, les històries, la cultura, tenir molta necessitat d'això: de veure, de saber, d'escoltar.

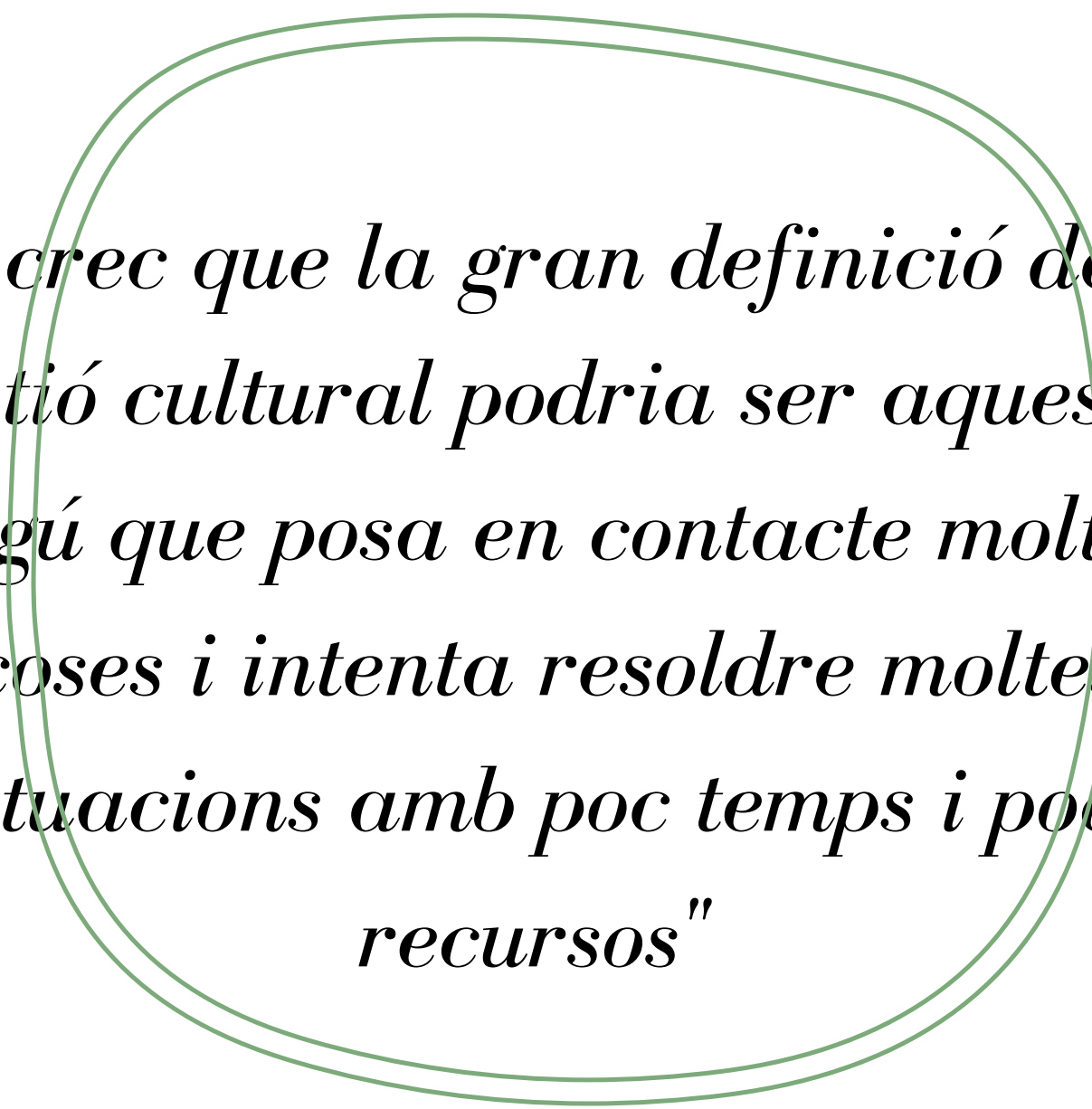
També tenir molta empatia, saber-te posar en el lloc de l'altre, connectar molt amb altres realitats i fer aquests ponts i connexions. Quan dic l'altre em refereixo en clau professional, perquè t'has d'entendre tant amb gent que ve del món de la informàtica, de l'art, del món de la venta... en definitiva, moltes mirades diferents sobre molts temes diversos. I per això, s'ha de ser empàtic i trobar llenguatges comuns.

A classe ens insisteixen molt en identificar també males pràctiques que s'hagin fet en projectes culturals per aprendre'n. Algun exemple?

Hi ha moltes males pràctiques i s'aprèn més dels errors que de les coses ben fetes a vegades. Així per categoritzar-les una mica, crec que a Catalunya tenim una certa obsessió en fer moltes coses sense saber ben bé per què les fem. Hem assumit un model de gestió molt efectiu i molt efectista, de dissenyar molt bé fulls de ruta i produccions, però en canvi d'haver pensat molt poc per què les fem i com avaluarem els resultats. En poques paraules, tenim poca planificació, poca mirada estratègica i poca consciència clara de quin és l'impacte que busquem i per què fem el que fem.

Sovint també pequem de fer models de gestió molt centrats en l'èxit immediat i l'èxit en relació a l'assistència, els números i l'acceptació immediata, allunyant-nos dels plantejaments en clau de sostenibilitat i de continuïtat. Tot això ens ha portat a fer molts bolets, cada poble ha volgut fer un festival, una fira medieval, un museu... i en canvi, no s'ha pensat gens què ha passat després d'aquests esdeveniments, com s'han de mantenir, com es contracta a la gent, com es treballen bé les qüestions dels àmbits professionals i la consolidació d'aquests perfils professionals.

Hem tirat també molt de voluntariat, i això ha estat un error molt important perquè hem menystingut nosaltres mateixos la feina de la gestió. Tanmateix, hem treballat molt poc les qüestions de gènere i de diversitat, i això s'ha vist en la baixa presència de diversos col·lectius de la societat en les programacions, propostes, etc.

"Jo crec que la gran definició de la gestió cultural podria ser aquesta: algú que posa en contacte moltes coses i intenta resoldre moltes situacions amb poc temps i pocs recursos"

Quins són els motius pels quals a les zones rurals l'oferta i la participació cultural són més baixes?

Durant el segle XX va tenir lloc la Segona Revolució Industrial, la Revolució Verda, el creixement de les ciutats, la urbanització del món i la modernitat estètica i cultural, i això va crear una mirada molt negativa sobre el món rural. Aquesta es basava en pensar que tot allò rural era anacrònic, desfasat, poc innovador, poc atractiu, molt dur, molt rural, bèstia, salvatge... L'altre dia parlàvem sobre com en molts dels contes infantils al bosc i a la natura hi apareix el llop, hi ha el mal, hi ha la por, tot aquest relat i narració, igual que en els Drames Rurals de Víctor Català i tants exemples més, va contribuir a crear un imaginari sobre el món rural que el feia com molt poc atractiu.

L'altra perspectiva, que era més dels anys 70, era la mirada pessebrista, el món rural folklòric, on la tradició està molt conservada. La veritat no sé quina és pitjor perquè si una era poc atractiva per la gent jove, l'altra encara menys.

Tot això ha fet que les generacions més joves ni tan sols s'hagin plantejat la possibilitat que en aquest món rural hi hagi innovació, cultura, teatre, música, dansa o cinema. Era com una mena de contradicció. Però penso que en els darrers anys està succeïnt una reflexió que ens porta a repensar tota aquesta modernitat, el model de vida que ens han donat, a plantejar-nos si és sostenible viure com vivim a les ciutats, amb els temps accelerats, desconnectats d'aquest entorn natural... Tot això està fent que justament a través de l'art, que sempre és molt pioner, hi estigui havent molta reflexió des dels mons rurals i des d'aquesta recuperació de la connexió amb la natura i això està obrint un canvi de mirada interessantíssim.

El món rural ara se sent molt empoderat per reclamar gràcies al fet que ara hi comença a haver molta gent jove que torna i comença a haver-hi moltes possibilitats. És com una mena d'empoderament per reclamar uns drets fonamentals que no han estat garantits.

Creus que la cultura pot ser una eina de transformació en el món rural? Com es pot incentivar?

Totalment, però abans que una eina és un dret. De la mateixa manera que tots els pobles ara saben que tenen tot el dret del món a tenir connexió digital, poc a poc, des de la gestió cultural hem d'anar creant consciència que existeix el dret a participar en la vida cultural i per tant, existeix el dret que hi hagi equipaments culturals, una programació i una oferta cultural. Pot ser no una a cada poble, o sí, però a nivell de zones organitzar-nos per tenir un teatre, un museu, un auditori, etc.

Exemple de projectes exitosos que hagueu portat a terme?

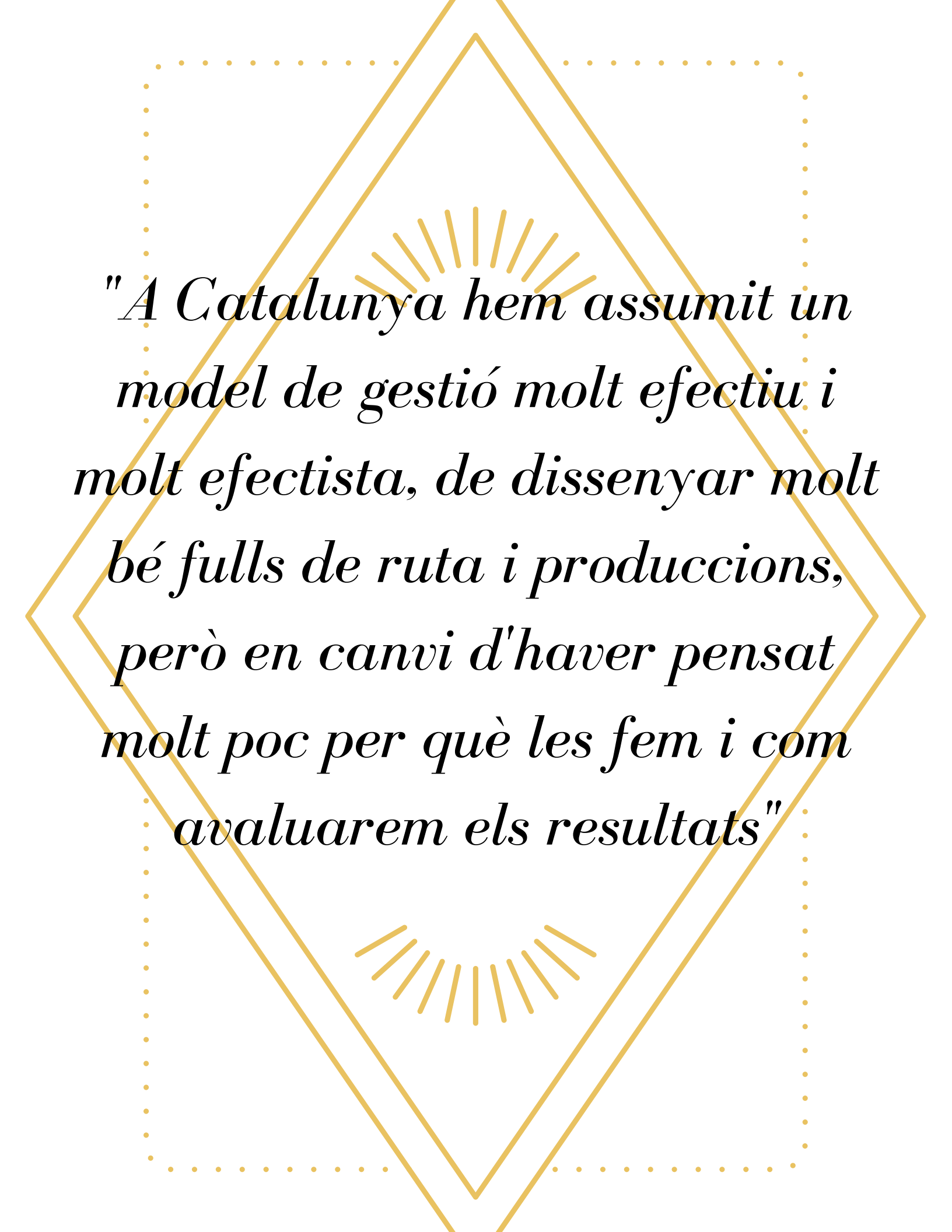
Justament aquest any acollim uns laboratoris amb la metodologia Medialab-Prado que es basen en la incubació de projectes on des de la cultura es proposen solucions per al món rural. Aquests projectes estan una setmana fent prototipatge i acompanyament, i la veritat és que són molt interessants ja que plantegen alternatives en les que la cultura es combina amb moltes altres coses. Per posar un exemple, existeixen projectes que a partir de la permacultura o del treball de l'agricultura ecològica, realitzen un cercle de producció no només des de l'alimentació, sinó també incloent-hi la visió artística o educativa que hi ha al voltant, visibilitzant així múltiples elements que hi estan interrelacionats. Això em sembla que és molt innovador de cara a les polítiques culturals urbanes que han fragmentat molt i han estat molt subsectorials sempre. El món rural està demostrant que una mirada més holística és possible i alhora molt interessant. Crec que el millor que es pot fer ara és canalitzar ajuts de tots aquests fons famosos europeus, del Next Generation, que es centren en temes de sostenibilitat i de transició ecològica.

Al Museu vida rural parreu de transformació sostenible des del món rural. A què us referiu?

Bàsicament el que plantegem és que hi ha una agenda 2030 amb 17 objectius que s'han definit com a elements propis de la sostenibilitat, que s'agrupen en 5 eixos. El primer d'aquests es basa en les persones, en el fet que la vida estigui al centre, i això vol dir superar les desigualtats de gènere, però també les injustícies de qualsevol tipus, tenir uns mínims en temes de salut, física i mental, tenir coberts uns drets socials i humans. Hi ha un altre gran eix que és el planeta, i evidentment vol dir ecologia, energies netes, una gestió de l'aigua eficient, i una agricultura més ecològica. Un altre gran grup és el de la pau, la convivència, les relacions d'entesa i interculturalitat. El quart és la idea de progrés, la idea de poder viure de la feina que fas i poder sobreviure. Per últim, el cinquè eix es basa en el partenariat, en el treball a partir d'aliances.

Al Museu Vida Rural quan parlem de sostenibilitat ho fem des de la història i la memòria que gestionem, i això vol dir fer referència al concepte d'economia circular, que sembla molt nou però no ho és. De fet, precisament en el món rural tot sempre ha estat molt circular, no es llençava mai res, no existia el concepte residu. En resum, parlem de la sostenibilitat des d'una perspectiva de coneixements anteriors a aquesta modernitat, que tot i que s'emmarquen en un passat, ara ens poden ser útils.

"A Catalunya hem assumit un model de gestió molt efectiu i molt efectista, de dissenyar molt bé fulls de ruta i produccions, però en canvi d'haver pensat molt poc per què les fem i com avaluarem els resultats"

Quins beneficis creus que aportaria potenciar la cultura per aquestes zones i fins i tot per a les persones que hi viuen?

El futur és femení en el món rural. Elles mai han estat protagonistes, però hi han estat sempre. No sortim enlloc però en realitat érem les que controlàvem les formes de vida en el món rural en clau de producció, distribució o governança. Ara són també els col·lectius femenins els que s'estan governant millor en sistemes cooperatius, en propostes innovadores, formes de negoci sostenibles, recuperació de tallers, antigues produccions que les posen en clau contemporània... És evident que la idea d'eco-feminisme està molt present en el món rural.

Ens podries mencionar algun exemple de projectes exitosos que hagueu portat a terme en el món rural?

Us explico l'últim projecte que vam tancar la setmana passada. Aquest es basa en una proposta d'art visual d'un artista i pedagog italià anomenat Piero Sacchetto. La seva idea va sorgir arran de la lectura del llibre de poesia d'Erri de Lucca, "Camins només d'anada", que parla de les migracions al Mediterrani. Tot això li va provocar tota una sèrie d'obra visual que l'ha portat a crear aquest projecte. Un dels trets interessants és que quan Sacchetto pinta ho fa més explicant el procés que no pas mostrant els resultats.

Llavors, d'aquesta experiència el que hem fet és generar un pla educatiu d'entorn, i el vam posar al servei de l'Ajuntament de L'Espluga de Francolí, utilitzant-lo com a excusa per parlar dels viatges només d'anada (de les migracions) de totes les persones que vivim aquí.

Enteses no només com a migracions de gent com ara del Marroc, sinó també com les dones que havien de canviar de poble quan es casaven, els joves que han d'anar a estudiar a la ciutat o la migració que pateix algú quan canvia de gènere o d'identitat.

Aquesta peça i procés artístic creatiu ha anat donat lloc a una sèrie d'activitats educatives alhora que ha portat a un procés artístic amb la identitat de pobles, amb les dones grans, amb els menors no acompanyats, amb la gent de poble, sempre reflexionant sobre aquests viatges o aquestes migracions a partir de l'art, de la memòria o de la història.

Hem acabat amb un itinerari expressiu per tot el poble en el que han anat passant varies coses des de l'Escola de Música, on han creat una obra musical per parlar dels sentiments que això els genera, a l'Escola de Dansa que han fet una coreografia, els menors han fet un reportatge fotogràfic, els nens de les escoles han fet una proposta artística que combinen amb l'obra d'en Piero, els avis han fet un exercici de memòria oral, etcètera.

*"S'ha de recuperar
el que havia estat
l'efervescència del
teatre amateur,
dels productes
locals de música,
d'aquesta vitalitat
cultural de base"*

Quina creus que és la mancança que més pes té - culturalment parlant a Girona o la província de Girona?

Penso que ens falten mirades molt més transversals en la gestió dels equipaments culturals, ja que estan excessivament especialitzats amb art contemporani, amb història o amb ciència i tècnica. No hi ha relats transversals, holístics o territorials. A més, crec que encara hi ha molt poca experiència real de treball en xarxa.

Creus que ha millorat la cultura a Girona en els darrers anys?

Crec que la cultura institucionalitzada, és a dir, la que depèn de les administracions, dels equipaments o de la cultura més formalitzada, no només a Girona sinó a tot Catalunya, està aturada conceptualment des de fa uns quants anys. Va haver-hi un moment on Barcelona i Catalunya varen ser referents com a model de gestió cultural, d'innovació en polítiques culturals o de reflexió. No obstant, des de l'any 2008, des de la primera crisi forta, l'aturada ha sigut especialment significativa. Hem deixat de ser referents a nivell estatal i a nivell europeu. És un tema que ens pertoca.

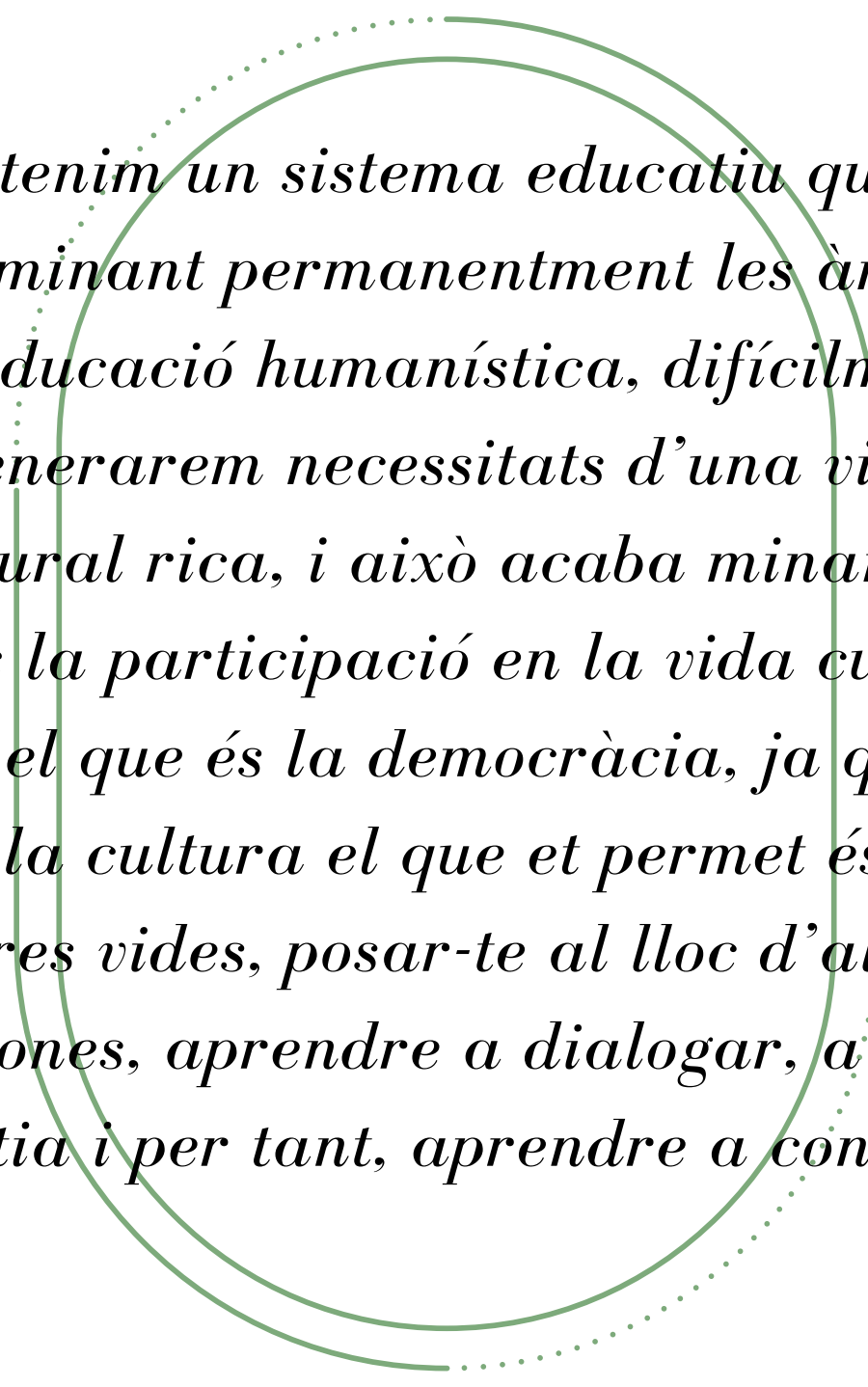
A nivell provincial, quin creus que és l'indret on hauríem de focalitzar-hi més la mirada, el que estigui més desatès en l'àmbit cultural?

Hi ha comarques que estan clarament sobredimensionades com l'Alt Empordà, la Garrotxa o el Gironès. Però també n'hi ha d'altres molt abandonades com el Ripollès, la Cerdanya o la Selva. Si bé és cert que a la Selva hi ha molt dinamisme de base, això és en part perquè existeix poca cultura institucionalitzada, provocant així més moviment social i cívic. És a dir, quan hi ha poca presència de les administracions, hi ha més vitalitat cívica general.

Tinc la sensació que encara hi ha molts pobles de la província de Girona que encara no tenen ni la més mínima possibilitat de veure teatre.

És veritat que la comarca del Gironès és una excepció, ja que té un Consell Comarcal que treballa molt amb festivals emergents, sobretot pel que fa al teatre, però si te'n vas al Ripollès o a la Cerdanya ens adonem que encara hi ha moltes localitats on s'hi ha de treballar. A vegades les distàncies tan curtes a la capital fan que els pobles no vegin la necessitat d'incrementar l'oferta cultural.

A mi em sembla que és un gran problema que a nivell de llei de règim local l'únic equipament obligatori sigui una biblioteca, i moltes vegades, només si tens més de 100.000 habitants. Hi havia un pla d'equipaments culturals a Catalunya que va proposar en el seu moment que cada poble tingués com a mínim un equipament polivalent, que és el que abans era el bar del poble amb un teatre, una pantalla de cinema i on s'hi feien concerts. La voluntat de la mateixa gent del poble perquè es facin coses és important. S'ha de recuperar el que havia estat l'efervescència del teatre amateur, dels productes locals de música, d'aquesta vitalitat cultural de base. Això no es resol només a còpia d'organitzar festivals, sinó sobretot a partir d'una educació artística de qualitat present a les escoles, que des de petit puguis tenir la possibilitat d'anar a teatre, al cinema... Sinó serà difícil que de gran ho vulguis fer.

"Si tenim un sistema educatiu que va eliminant permanentment les àrees d'educació humanística, difícilment generarem necessitats d'una vida cultural rica, i això acaba minant no només la participació en la vida cultural, sinó el que és la democràcia, ja que al final la cultura el que et permet és viure altres vides, posar-te al lloc d'altres persones, aprendre a dialogar, a tenir empatia i per tant, aprendre a conviure"

Quin paper tenen per tu la cultura i l'art en l'àmbit educatiu?

Precisament per això em vaig posar en gestió cultural, en aquest lligam està el kit de tot. De fet, quan vaig entrar a la universitat a fer la tesi l'any 2013, era perquè justament havia viscut això molt de prop en els museus i en tots els llocs on havia estat. Vaig lluitar per fer que aquest diàleg fos possible, o perquè els del sistema ho entenguessin, ja que semblava que eren antagònics. No hi havia manera de desenvolupar veritablement una aliança si no era més enllà de generar uns productes educatius que es consumien en una hora i mitja, i ens semblava que això era molt escàs, i a més, contraproduent, ja que més aviat tirava enrere en relació al que estem vivint. A partir d'aquí, va ser quan vaig fer la tesi i estava centrada precisament en això, en analitzar en quin moment aquestes polítiques culturals s'obliden que l'educació és la gran estratègia de formació de públics, de creació de ciutadania, de tots els objectius que ens plantejem des de la cultura. Si tenim un sistema educatiu que va eliminant permanentment les àrees d'educació humanística (les àrees d'educació artística ja ni tan sols hi figuren), difícilment generarem necessitats d'una vida cultural rica i això acaba minant no només la participació en la vida cultural, sinó el que és la democràcia, ja que al final la cultura el que et permet és viure altres vides, posar-te al lloc d'altres persones, aprendre a dialogar, a tenir empatia i per tant, aprendre a conviure.

Com creus que es podria vincular més el lligam Cultura-Educació?

S'haurien de generar cada vegada més espais conjunts entre artistes i docents. Hi ha programes com el d'*A Tempo*, que treballen precisament aquesta línia. S'ha de responsabilitzar clarament a tots els equipaments culturals públics de la seva funció educativa, han de tenir en el seu programa una proposta clara de com es vinculen amb el món educatiu, se'ls hi ha d'exigir, i s'ha d'aconseguir que el Departament d'Ensenyament revisi les autonomies de centre perquè permetin projectes vinculats amb l'entorn cultural, amb aquesta idea d'educació 360 que inclogui les arts, que inclogui la possibilitat d'obrir portes a les escoles, i que aquestes es converteixen en veritables espais culturals on hi pugui haver teatre i que puguin fer productes i propostes culturals, que hi hagi aquesta entrada i sortida constant. Aquesta responsabilitat però, s'ha d'exigir en ambdues bandes.

Hem vist que el projecte *A Tempo* organitza seminaris pels docents que vulguin crear un perfil professional específic, i volíem preguntar per quin motiu generar pedagogies artístiques destinades a professors.

Doncs perquè estem convençudes que aquesta aliança entre mestre i artista, és molt potent i fructífera, alhora que dona moltíssim joc. Canvia radicalment a l'artista i al mestre, però no és sostenible en el temps, és a dir, aquest artista pot estar a l'escola dos o tres anys, però nosaltres recomanem que hi hagi una vinculació més llarga.

Al final, és l'escola que s'ha de transformar tota ella i per tant, és dins l'escola on s'ha de generar una figura o un perfil. En el cas de l'escola de La Farga ja hi és, que és el coordinador artístic. És un dels mestres que ja té una alta formació en el món artístic i s'encarrega que tots els cursos i nens treballin des de l'art, amb l'art i amb projectes artístics. Aquesta figura, pot ser una dins l'escola, com en aquest cas, o pot ser una figura des de fora, des dels festivals, escoles de teatre o de dansa, que tenen un perfil educador que treballa amb les escoles.

Hem vist que hi ha el projecte MiGap (Mind the Gap), que lluita per facilitar l'accés a la cultura entre les poblacions més vulnerables. Quines zones compren el territori transpirinenc on s'emmarca? Com feu front a aquesta problemàtica, amb quines iniciatives?

És un projecte transfronterer perquè estem treballant amb el sud de França (Toulouse), amb el País Basc i amb Navarra. La idea és compartir experiències des de diferents projectes on treballem les arts com a eina d'inclusió i atenció. Així doncs, fem una sèrie de projectes, en concret tretze, on ens intercanviem coneixement i experiències. França mira com ho fem aquí i nosaltres com ho fan a França. Ens estem plantejant metodologies compartides, sobretot perquè els ajuntaments i les administracions públiques puguin fer polítiques més orientades a aquesta visió.

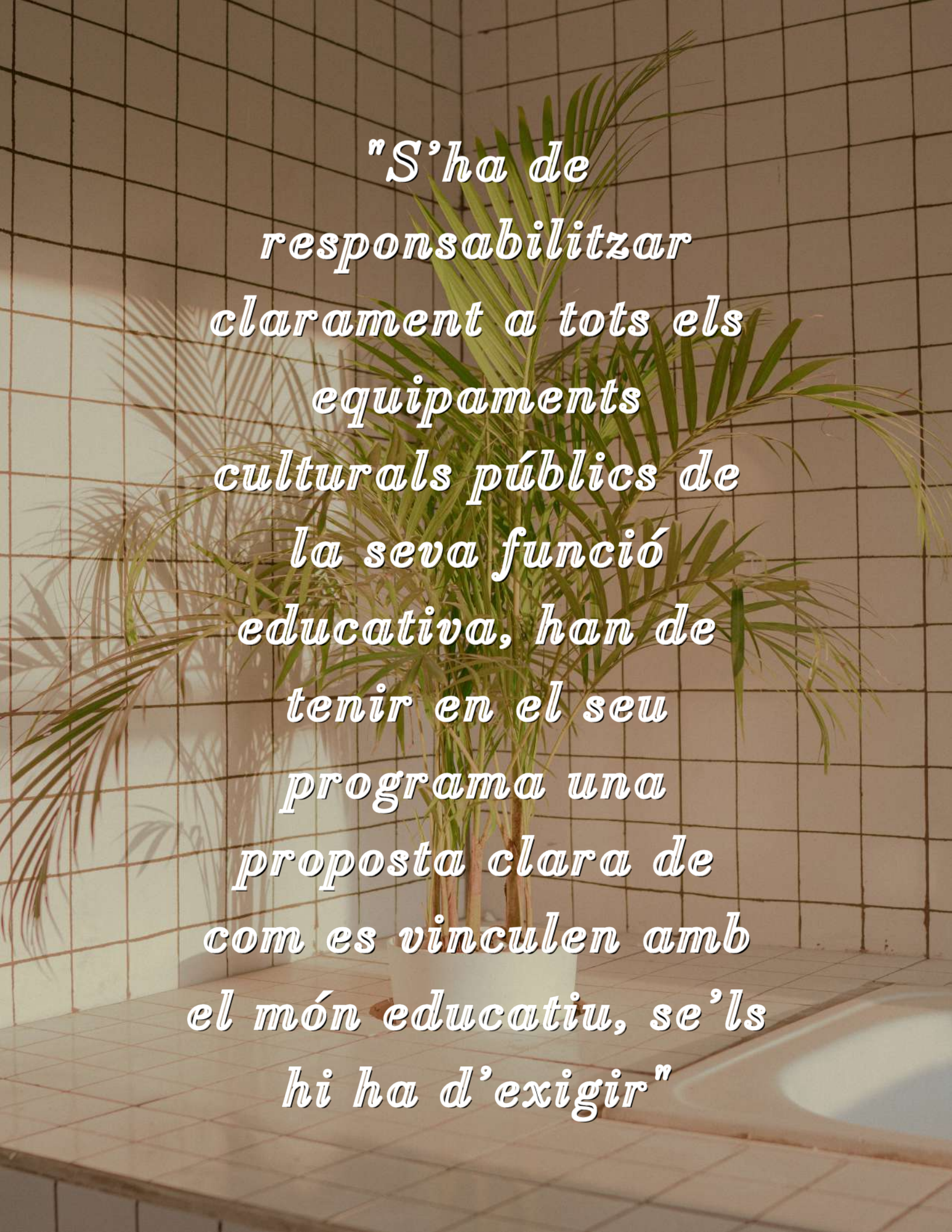
Ens podries explicar a grans trets quin paper ocupa ConArte en la Xarxa Europea d'Observatoris en l'àmbit de les Arts i l'Educació Cultural (ENO). Què pretén aquesta xarxa?

És una xarxa que neix arran de les trobades de la UNESCO sobre educació artística, concretament la del 2010 -Agenda de Seül-. El que fa és que a cada país hi hagi un projecte que treballi sobre el terreny, i una universitat o espai més de reflexió sobre el tema. Llavors, aquestes aliances d'una part més pràctica i una altra més teòrica, es repeteixen a cada país. A nivell estatal, ConArte és la pota de terreny i l'aliança és amb la càtedra UNESCO. La idea és bàsicament anar fent transferència des de la pràctica i des de la reflexió, tornant cap a la pràctica i viceversa.

Volíem saber l'Observatori de les Arts Escèniques (OAEA) actua com un tipus de laboratori de creació, per veure de quina manera el teatre i la dansa poden repercutir en la societat?

L'Observatori és una iniciativa de l'Institut del Teatre, que el que fa sobretot és mapejar i observar què està passant i divideix la idea de les arts aplicades en tres eixos: Educació, Arts Aplicades en la transformació social (arts comunitàries, arts que treballen en les presons...) i Arts Aplicades a la salut, que seria més tot allò relacionat amb la teràpia.

*"S'ha de
responsabilitzar
clarament a tots els
equipaments
culturals públics de
la seva funció
educativa, han de
tenir en el seu
programa una
proposta clara de
com es vinculen amb
el món educatiu, se'ls
hi ha d'exigir"*

Com d'important és la generació i aplicació d'unes bones polítiques culturals?

Jo crec que és fonamental. Malauradament el tema de polítiques culturals es va parlar i avançar molt entre els anys vuitanta i els 2000, perquè veníem d'una dictadura on s'havia eliminat qualsevol possibilitat de pràctica cultural que no fos la que els reis definien. Per tant, va ser un moment d'efervescència on les polítiques culturals van servir per plantejar les biblioteques, centres cívics, grups de teatre, la festa popular, els museus, el pla de museus... No obstant, des de l'any 2000, sobretot des de l'any 2008 fins ara, no hi ha hagut política cultural, hi ha hagut una tarifa plana sense innovació.

Penso que justament amb la crisi brutal del sector arran de la Covid, serà urgent altra vegada tornar a pensar polítiques culturals de veritat perquè tornem a començar des de zero. Això vol dir que no pots funcionar amb el sistema de subvencions i els esquemes d'equipaments museístics i culturals de fa cinquanta anys, ni tampoc amb la idea que les pantalles no són cultura.

Hi ha tota una sèrie de qüestions que ens obliguen a començar de zero en el disseny de polítiques culturals.

Quin pes tenen els projectes de cooperació cultural dins el sector cultural català? I en l'àmbit espanyol? Podem aprendre d'altres països amb una forta cultura de cooperació?

Amb la cooperació ha passat una mica el mateix. Catalunya i Espanya varen ser actors molt importants en la cooperació pel desenvolupament des de la cultura durant uns anys, sobretot a partir del 2004. Quan es va aconseguir el 0,7% dedicat a cooperació, hi havia una sensibilització molt forta sobre aquesta qüestió i hi havia moltes ONG's que treballaven des d'aquesta perspectiva, començant a incloure el tema de cultura en tots els projectes. L'any 2008 no és que s'aturi, sinó que desapareix. Els pressupostos de cooperació no s'han retallat, s'han eliminat directament. Es va recuperar una mica cap al 2013-2014 però no hem recuperat el ritme, i és una llàstima perquè Espanya i Catalunya havien estat referents en el disseny de polítiques de cooperació. De fet, havia estat un dels països quan hi va haver la *Finestra de Projectes de Cultura i Desenvolupament en Nacions Unides* dels que aportàvem diners i bones pràctiques.

Avui en dia, qui està fent cooperació de veritat és la Xina i Rússia, que estan jugant estratègicament d'una manera increïble, entenen moltes vegades la cooperació molt millor del que ho fa Europa, Anglaterra i Estats Units. Europa ha quedat molt enrere, i és una llàstima perquè l'únic actiu que té com a territori en relació amb l'estratègia mundial és la cultura, i aquesta possibilitat de treballar en cooperació des d'aquesta perspectiva. Haurem de tornar a batallar.

Finalment i a grans trets, en quins projectes de cooperació cultural has estat involucrada? Tenien aquests projecció internacional? Cal fomentar més la cooperació cultural?

Des de la càtedra UNESCO he estat molt involucrada en nombrosos projectes de cooperació internacional, sobretot a Llatinoamèrica i especialment a Colòmbia, amb qui tenim un vincle molt especial i un laboratori conjunt sobre temes de cultura i desenvolupament.

A Mèxic també, de fet *ConArte* és un projecte originàriament mexicà del qual se n'ha fet una versió europea a Girona.

També he estat involucrada en projectes a Guinea-Bissau, amb temes de centres culturals i propostes d'educació cultural, i a Brasil en formació en l'àmbit de polítiques culturals. Jo crec que és un aprenentatge impressionant. Quan vas a aquests països te n'adones de varies coses: en primer lloc, que la cultura és un element essencial de la vida, la música i la dansa estan arreu, l'oralitat i el teatre també. No està tan institucionalitzat i molt més present. En canvi, tenen moltes més necessitats a l'hora de preservar el patrimoni, la memòria o fer biblioteques, però t'ensenyen moltes altres coses.

Creus que la cooperació cultural aquí no és tan imprescindible perquè s'ha acabat separant la cultura de la resta de la vida?

Sí, però una de les coses que ens està dient la crisi i la reflexió que estem fent sobre la sostenibilitat, és que és absurd pensar en clau local. Ara tot sempre té una dimensió global integrada i per tant, a l'hora de pensar projectes, els has de pensar ja des d'aquesta visió internacional i de cooperació, perquè és l'única manera de fer-ho.

El que és absurd és seguir pensant en petita escala. Evidentment la cultura és proximitat, i el primer que has de fer és treballar amb la comunitat del teu entorn, quan estàs parlant de camins només d'anada, i l'exemple em serveix molt bé, hi havia gent que venia de Bolívia, de l'Àfrica subsahariana o de Romania cap aquí, i estan a un poble de 3.600 habitants, tot el món està aquí. Per tant, has de pensar en clau mundial, pensant en tota la riquesa i diversitat d'arreu. Quan et plantegis fer aliances, pensa amb aliances a partir de la gent que tens aquí i veuràs que tens aliances amb tot el món.

No hem d'entendre que la cooperació és una cosa i la gestió cultural local una altra. És l'efecte papallona, és la idea ecològica que la dimensió és planetària. Sempre hi ha tot.

Reflexió final

de l'entrevista

La conversa amb la Gemma ens ha servit en molts aspectes, recalquem en els següents punts els més importants per a nosaltres:

- ● Aquesta entrevista ens ha ajudat a construir-nos una **mirada més transversal i holística** de la gestió cultural.
- ● L'**empatia**, l'**escolta**, la **curiositat** són les qualitats essencials d'un bon gestor cultural.
- ● Està bé fixar-se en models de referència, però en molts casos s'aprèn més de les **males praxis**. En el cas de Catalunya, Carbó destaca una gran tendència en fer molt i en l'èxit immediat, però es para poca atenció en el **perquè fem** el que fem i en el **com les avaluem** un cop acabades. Ens falta **planificació**, **mirada estratègica** i més **consciència** de l'impacte de les nostres accions.
- ● Hem de començar a **valorar la nostra feina**, la de gestores culturals, ja que a Espanya en múltiples ocasions s'ha prioritzat i s'ha fet un ús massa elevat del voluntariat abans d'emprar mecanismes de contractació remunerada. Aquest aspecte acaba afectant de forma negativa a la nostra professió.

- ● La clau de molts aspectes relacionats amb la cultura (com la creació de públic, programació, etc) es pot treballar de forma més efectiva des de l'**educació**. No ens hem d'oblidar que **educació i cultura** han d'anar sempre agafats de la mà.
- ● La **cooperació internacional** ja no es pot pensar en clau local, avui en dia tothom està a tot arreu. És un àmbit important en la gestió cultural però poc valorat actualment a Europa. **Xina** i **Rússia** ara són les dues potències que més estan invertint en aquest sector.
- ● Es posa en relleu l'actual reflexió que s'està fent des del món rural per **recuperar la connexió amb la natura i alentir els ritmes accelerats amb què vivim**, fet que els està empoderant per a reclamar el seu **dret a la cultura**. Carbó recalca que aquest procés d'inclusió de la cultura en les zones rurals s'ha de fer des de la **sostenibilitat** i el **feminisme**.
- ● La cultura és arreu, a vegades pensem que perquè en un indret no hi hagi '**cultura institucional**' no n'hi ha, i això és una fal·làcia. En aquests casos hi ha més **cultura de base**, de moviment, que és la que hi havia abans i una mica la que hem perdut amb el temps.
- ● Està en les nostres mans fer **polítiques culturals que responguin a unes necessitats reals de cada indret**, sempre pensant-les en clau global i obrint els ulls al que ens envolta, que és d'una diversitat immensa.